

Corpus Juris Canonici

Gregor <XIII., Papst>

Coloniae Munatianæ, 1665

7 Non alium ducas uxore superstite prima.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-62915](#)

C. III. q. Iudicium de alio expetere non debet,
qui de se judicari contemnit.

Idem in epistola ad Paientium comitem A-

Tiquum, & est, ut quisque de alio judicare velit, & ju-

dicari de se nolit.

C. IV. q. Viri gravius sunt puniendi de adulterio,

quam mulieris.

Idem de adulterio conjugii, lib. 2. c. 8.

Indignatur h. mariti, si audiunt adulterios viros pen-
dere similes adulteris foeminas poenas: cum tantò gra-
vius eos puniri oportuerit, quanto magis ad eos pertinet
& virtute vincere, & exemplo regere foeminas.

C. V. q. Sicut vir caput eius mulieris, sic adulte-
rado gravius delinqut, quam
mulier.

Idem de decens cordiu, cap. 3.

Non e mochaberis, id est, non ibis ad aliquam ali-
nam præter uxorem tuam. Tu autem exigis hoc ab
uxore, & non vis reddere hoc uxori? & cum debetas in
virtute præcedere uxorem (quoniam caritas viri est), tu
sub uno impetu libidinis cadis? & vis uxorem tuam vi-
tæricem esse, tu victimas dicas? & cum tu caput sis uxoris
tuæ, præcedet te ad Deum, cuius caput es? vis dominum
tuam capite deorsum pendere? Caput enim mulieris
est vir. Vbi autem melius vivit mulier, quam vir, capite
deorsum penderit domus. Si caput est vir, melius debet
vivere vir, & præcedere in omnibus bonis factis uxorem
suam, ut illa imiterit virum, & sequatur caput suum.

Hoc autoritatibus monstratur, quod adulterum dimitte-
re non valit.

QUESTIO VII.

Nunc autem queritur, si ille, qui dimisit uxorem suam causa fornicationis, illa revente aliam ducere pos-
sit. Quod autem hoc fieri non possit, testatur Augusti-
nus in libro de bono conjugali, cap. 7. dicens.

C. I. q. Vinculum conjugii fornicatione non
potest disolutus.

Interveniente f. divortio non aboletur illa conforde-
ratio nuptialis: ita ut sibi conuges sint etiam separati,
cum illis autem adulterium committant, quibus etiam
fuerint post suum repudium copulati.

C. II. q. Nuda ratione disforetur conjugium, quod
semel intum probatur.

Idem de adulterio conjugii, lib. 2.

cap. 4. & 5.

Licitè dimittitur g. conjunct ob causam fornicationis,
sed manet vinculum prioris. Propter quod firme adulterii, qui dimisit duxerit etiam ob causam fornicationis.
Sicut enim manente in se sacramento regenerationis excommunicatio i. quis reus criminis, nec illo sacramento caeteri, etiam si nunquam reconciliatur Deo: ita manente in se vinculo foderis conjugalium,
uxor dimittitur ob causam fornicationis, nec carbit illo vinculo etiam si nunquam reconciliatur viro. Ca-
rabit autem, si mortuus fuerit vir ejus. Reus vero ex-
communicatus ideo nunquam carbit regenerationis sacramento, etiam non reconciliatus, quia nunquam moriuit Deus.

i. q. Excommunicationis quis? Tenuis hic locus est resti-
tutus ex originali, & multa alia circa ex eodem, non ex vetustissima ex-
emplariori emendata.

a. Ivo p. 6. c. 392. b. Sent. 4. dist. 31. Polyc. l. 6. n. 4. Ivo part. cap. 208. Pann. l. 7. cap. 8. b. Beda 1. Corint. 7. Ivo part. 1. cap. 17. Concilium Africatum, cap. 69. & Graecum, cap. 105. c. Matth. 19. d. 1. Corint. 7. Polycarp. libr. 6. tit. 4. Augustinus libr. 10. cap. 10. Burch. lib. 9. cap. 6. Ivo p. 8. cap. 200. e. Beda 1. Corint. 7. Sent. 4. dist. 31. Ivo p. 8. cap. 237. Pannier. l. 7. c. 6. f. Polyc. l. 6. n. 4. Ivo p. 8. c. 239.

Decreti Secunda Pars.

996

C. III. q. Siue vir ab uxore, si uxor a viro eou-
sa fornicationis discesserit, alteram habere
prohibetur.

Idem super epistolam Pauli ad Corinthios.

A Postolus dicit 1: [His, qui sunt in conjugio, pre-
cedere: quod si discesserit, manere innuptam, aut re-
conciliari viro suo.] Potest enim fieri, ut discedat ea cau-
sa, quia Dominus permisit. Aut, si foemine licet virum
dimittere etiam præter causam fornicationis, & non li-
cer vir, quid respondebimus de hoc, quod dixi potes-
sus? [Et vir uxorem ne dimittat, quare non addit: ex-
cepta causa fornicationis.] Quid Dominus permisit?
nil quia simile formam vult intelligi, ut si dimisit,
(quod causa fornicationis permittitur,) maneat fine
xore, aut reconcilietur uxori? & post pauca. q. Dominus
autem permisit causa fornicationis uxorem dimitti. Sed
quia permisit, non iussit.

Et apud Bedam 1. Corinth. 7. ex lib. 1. B. Augustini de sermo
Domini in monte, cap. 26.

¶ Apostolus dicit] Apud B. Augustinum in 1. libro de
sermone Domini in monte, cap. 26. legitur: sed consilium Apo-
stolum, non quid temere dicamus [His, qui sunt in con-
jugio, inquit, præcipio, &c.]. Apud Bedam viro 1. Corinth. 7.
His, qui sunt in conjugio, præcipio per Apostolum Domi-
nus, uxorem, &c. Multa vero & in hoc, & in sequentibus capi-
bus, Fieri. & Dominus emendata sunt ex istis à Augusti, &
Beda in locis indicatis.

C. IV. Idem de sermone Domini in monte, lib. 1.
cap. 25.

Fieri b. potest, ut vir dimittat uxorem causa forni-
cationis, quam Dominus exceptam esse voluit. Nam
vero si nec illibet conceditur, vivo viro, a quo reci-
dit, neque huic alteram ducente viva uxore, quam dimi-
tuit, multo minus fas est illicta cum quibuslibet fructu
committere.

C. V. q. Ab uxore dimissus, vel dimissa a viro ad
pannentiam redigantur, nisi aut comi-
nenter vivere, aut fibi reconciliari
voluerint.

Item ex concilio Milevitano, c. 17.

P lacuit, ut secundum c. Evangelium, & d. Apostoli-
cam disciplinam neque dimissus ab uxore, neque di-
missa à marito, alteri conjungantur, sed ita maneat, ut
sibi fit reconciliatur. Quod si contemptent, ad pa-
nitentiam redigantur.

C. VI. q. Mochatus qui a viro dimissam ducre
presumit.

Item Augustinus libr. 1. de sermone Domini
in monte, cap. 25.

Dominus e. ad illud confirmandum, ut non facile
dimittatur uxor, solam causam fornicationis exce-
pit, ceteras vero universas molestias, si qua forte exti-
rint, jubet pro fide conjugal, pro castitate forti-
fieri. Et moechum dixit etiam virum, qui eam duxerit,
qua soluta est a viro.

C. VII. q. Adultera probatur, que vivo
te viro alteri nubet.

Item Hieronymus ad Amandum 1. Presbyterum.

O mnes f. causationes Apostolus amputans, aperte-
fimè definit, vivente viro esse adulteriam nullam,
si alteri nupserit. Nolo mihi proferas raptis via-

jenius

lentum, matris præstationem a patris auctoritatem, propinquorum ceteram, servorum infidias, atque contemptum b. damna rei familiaris. Quamdiu vivit vir, licet adulter sit, licet sodomit, licet flagitiis omnibus cooptitus; & ab uxore propter hæc feelera derelictus, matrus ejus reputatur, cui alterum virum accipere non licet. Apolopolis hac propria auctoritate decenit, sed Christo in se loquente Christi verba secutus est, qui in Evangelio. c. [Qui dimiserit uxorem suam, excepta fornicatione], facit eam incechari: & qui dimiserit accepterit adulterum.] Vnde & Apostoli gravem coniugij larcinam intelligentes: [Si sit inquit, non expedit dominum, uxorem accipere.] Ad quos Dominus [qui potest, inquit, capere, capiat.] statim; sub exemplo trium eunuchorum virginatus inferit beatitudinem, quæ nulla carnis lege venetur.

C. VIII. q. Anandum.] Sic in plurisque vetusti. Nam in vulgarium, Damatum. Sicut autem aliquando in capite emendata ex ipso originali, ut legenda non oblitus.

q. Talius verba apud B. Hieronymum sequitur c. non satu. 34. quatuor. &c.

C. VIII. q. Mulieri fidei, que virum adulterum dimittit, aliu nubere non licet.

Item ex concilio Eliberitan, cap. 9.

Fidelis & femina, que adulterum maritum reliquerit, & alterum duxit e. prohibetur, ne ducat. Si ergo duxerit, non prius accipiat communionem, quamvis quem reliquerit, de sacculo exierit, nisi necessitas infirmorum due compulerit.

C. IX. q. Ad panitiaiam est cogendus, quæ nullius copulatio.

Item concilio Martini Papæ, id est, ex cap.

Martini Bracarense, c. 80.

S. i. qui fuerit multis nuptiis copulatus, penitentia agit. Convertatio autem & fides penitentis tam non comprehendat.

1. q. Comprehendat.] In originali, & apud Iosephem, comprehendit tempus. Apud Berchardum corrupte, comprehendit. Et in vtilia Novi & Genes, cap. 3. supra, 31. quasvis de his, unde hoc sumptum est, legitur, abbreviat. Sed ob glossam non sibi mutatum.

C. X. q. Quæ ob fornicationem uxorem dimittit, & aliam ducit, mox probatur.

Item Augustinus de adulterio conjugii, lib. 3.

capit. 9.

Q. Venit modum q non recte dici potest, si ergo inquit homo, non peccat (sunt enim etiam peccata ignorantia, quamvis minora, quam scientium) ita non potest potest, ergo si causa fornicationis dimitterit in uxorem, & alias duxerit, non moxatur. Est enim moxatus etiam eorum, qui alias ducunt relatis propter fornicationem prioribus, sed utique minor, quam eorum, quoniam propter fornicationem dimittunt, & aliam ducunt.

3. pars. Sunt enim in fornicatione gradus, ut sunt gravissimi peccata adulterii, quam fornicatio, sic gravissima delinqutat, qm novia dimissa ducit, &c. qui faciunt dimissum, aliam cognoscit: gravissima ergo, qui uxorem habens ad coniugem proximam sui accedit, quam qui non habent uxorem, totum alterum violat, vel uxoratum ad sarcinas audiunt. Sed hos omnes inelegit transgredi: quos virtus castitatis naturam delinquunt.

C. XI.

A. Dulterii & malum vincit fornicationem; & vincitur

a. d. Perfectionem.] vng. b. aliter, & parentum contumelias, c. Matr. 19. d. Berch. lib. 9. cap. 63. Ivo part. 8. cap. 199. e. duxerit.] vng. f. Berch. lib. 9. cap. 20. Ivo part. 8. cap. 181. g. Ivo part. 8. cap. 222. h. Centon. q. diffinit. j. Ivo part. 8. cap. 111.

autem ab incestu. Pejus est enim cum matre, quam cum aliena uxore concubere. Sed omnium horum est perfidum, quod contra naturam sit, ut si vir membro mulieris non ad hoc concessio voluerit uti. Vt enim naturalis, si ultra modum prolabitur, in uxore quidem veniale est, in meretrice damnabile. Sed iste, qui est contra naturam, execrabiliter sit in meretrice, sed execrabilis in uxore. Tantum valet ordinatio creatoris, & ordo creature, ut in rebus ad quendam concessis, etiam cum modus exceditur, longe sit tolerabilius, quam in eis, quæ concessi non sunt, vel unus, vel rarus excessus.

q. In multis venusti caputque conjunctum est superiori: arque in eo referuntur verba B. Augustini hinc inde collecta, postissimum ex libro de bono conjugali, cap. 9. & ii. quem etiam liberum citat Ivo & Magister.

C. XII. q. Minus est secundum naturam coire, quam contra naturam delinquare.

Item Ambrosius in libro de Patriarchis, lib. 1.

de Abraham, c. 6.

O. Fferebat a sanctus Lot filiarum pudorem. Nam etiæ illa quoque flagitiosa impunita erat, tamen minus erat secundum naturam coire, quam adverfus naturam delinquare. Præferbat domus sua verecundia, hospitalem gratiam, etiam apud barbaras gentes inviolabilem.

C. XIII. q. Graviores sunt flagitia, qua contra naturam probantur.

Item Augustinus confessionum, lib. 3. c. 5.

F. Lagertia, b. qua sunt contra naturam, ubique & semper defensanda, atq; punienda sunt: qualia Sodomitarum fuerunt. Quæ si omnes gentes facerent, codem criminis reatu divina lege tenerentur: quæ non sic fecerit homines, ut se illo uteretur modo. Violatur quippe ipsa societas, quæ cum Deo nobis esse debet, cum eadem natura, cujus ipse auctor est, libidinis pervertitare polluitur.

C. XIV. q. Turpior & flagitosior est usus contra naturam, quam fornicatione vel adulterio.

Item contra Iovinianum, lib. 1.

V. Sus e naturalis & licitus est in coniugio, sicut illicitus in adulterio. Contra naturam vero semper illicitus, & proculdubio flagitosior atq; turpior: quem sanctus Apostolus a & in feminis, & in maliciis arguebat, damnabiliores volens intelligi, quæ si in usu naturali vel adulterando, vel fornicando peccarent.

q. Capit. hoc neque in libro de bono conjugali (quem contra Iovinianum scripsisse B. Augustinus lib. 3. retrahit, cap. 22. proficitur,) neque in libro contra Iulianum, quorum quantum citat Ivo, est inventum. De his tamen flagitia agunt lib. 1. de nuptiis & concupiscentia, c. 19. & 20.

C. XV. q. Omnis immunda pollutio, fornicatio est, licet varia sint peccata fornicatione.

Item Isidorus lib. 2. de summo bono, c. 39.

3. N. On solum de commissa fornicatione peccatum regnat in homine, sed si adhuc delectetur, atque animum teneat, proculdubio regnat. Fornicatio canis, adulterium: fornicatio animæ, idolorum est servitus. Est autem & spiritualis fornicatio, de qua & Dominus ait: f. [Qui viderit mulierem ad concupiscentiam, jam moxatus est eam in corde suo.] omnis immunda pollutio, fornicatio dicitur, quamvis quisque diversa turpitudinis voluntate proficiatur. Ex delectatione enim fornicandi varia gigantur flagitia, quibus & regnum Dei clauditur, & homo à Deo separatur.

q. Inter catena septem via viuum g. fornicationis.

a. Ivo p. 9. c. 155. Gen. 19. b. Ivo p. 9. c. 105. c. Ivo p. 9. c. 106.

d. Rom. 1. e. Secundum quad. f. Matt. 5. g. alii. fornicatio maximi est scelerum.

maximum scelus est: quia per carnis immunditiam tempulum Dei violat, & rollens membrum Christi facit membrum meretricis. Sunt et autem quodam, qua sicut animalia absque ulla discretione, inde sinenter libidini serviantur: quas ego nec mutis pecoribus comparaverim. Pecora enim cum conceperint, ultrà non indulgent matribus copiam sui.

C. XIX. *Hoc non sicut inventa apud Iosidorum: sed apud Originem, hom. 5. ad c. 19. Gen. & similia apud B. Hieronymum in c. 3. epistole ad Ephesios.*

C. XVI. *Adulterium secundum in panis, ob- tinet locum.*

Item ex epistola i. Clementis ad Ia- cobum.

Quid a in omnibus peccatis adulterio gravius? Secundum namque in pennis obtinet locum: quoniam quidem primu[m] illi habent, qui aberrant a Deo, et iam sibi xixerint.

Locum hunc ex epistola Clementi citat Nicolaus I. in epistola omnibus Archiepiscopis & Episcopis in regno Lotharii, qua incipit, Optaremus: & extat Roma in bibliotheca monasterii Domini nostri.

Hu[m] autoritatibus evidenter monstratur, quid quicunque causa fornicationi uxorem suam dimiserit, aliam illa vivente ducente non potest: & si duxerit, reus adulterii erit. **G** Hu[m] ita respondeatur. *Ha[m] autoritates de eius loquuntur, quoniam continentiam carnali infirmitas non impedit, vel de his, qui praestantes causam defudit, alorum coniunctione se reddiderint indigos.*

C. XVII.

Vnde Ambrosius super 1. epist. Pauli ad Corinthios, ad cap. 7.

Vxor b a viro non discedat, nisi causa fornicationis: quod si discederit, aut maneat innupta, aut reconcilietur viro suo: & viri similiter non dimittat uxorem.] Ideo non subdit de viro, quod de uxore præmisit, quia viro licet ducente aliam.

In eo Ambrosius loco pluribus verbis haec res exponit: sed contraria sententiam offerit B. Ambrosius lib. 1. de Abraham, cap. 4. & 7. quod refutat sup. ad. qu. 4. nemo. & in comment. ad cap. 16. Luce, rosa ca. 1. Libri oððaví, cuius pars refutatur infra 33. quæst. 2. an. 2. quod.

C. XVIII. *Licet ducente aliam viro, cui sua ob infirmitatem corporis debitum reddere non voleat.*

Item Gregorius III. Bonifacio Episcopo, epist. 4.

Quod e proposuisti, si mulier infirmitate correpta non valuerit debitum viro cedere, quid ejus faciat jugalis: bonum est, si sic permaneret, ut abstinentiam vacaret: sed quia hoc magnorum est, ille, qui se non poterit continere, nubat magis: non tamen sub fiduci opem subtrahat ab illa, quam infirmitas præpedit, non determinabilis culpa excludit.

*E*pistola, ex qua capitulum hoc acceptum est, impressa extat tomo 3. conciliorum, & manuscripta in bibliotheca monasterii Dominicariorum: & que citantur infra 33. q. 1. c. quid autem. & c. sequenti, videntur esse hinc Gregorius III.

5 pars. Sed a illud Ambrosius à falsatoribus dicitur informum. Illud Gregorii sacri canonicis, mo Evangelice & Apostolica doctrina penitus inventum ad verbum. Quidam vero sententiam Ambrosii sive cupentes, non de qualibet fornicatione illud arbitrantur intelligi, ut ob quamlibet fornicationem vir licete dimittat uxorem, & vivente dimissâ aliam ducat, sed de incestuosa tantum fornicatione intelligi: cum vir videlicet discuties, patri & filio, fratri & avunculo viris suis, vel alicui familiarium se confundrandam publice tradiderit. Hac autem, quia viro suo se illicitum reddidit

a Sentent. distinct. 23. Ivo part. 8. c. 99. Pann. 1. 7. c. 21. b Sentent. 4. distin. 31. 1. Corint. 7. Glossa ordin. ad eum locum. c Ivo part. 8. cap. 78. Pannorm. lib. 6. c. 112. d Sentent. 4. distin. 31. Glossa ordin. 1. Corint. 7.

in perpetuum, dum per copulam consanguinitati per primum vel tertium gradum transfratit affinitas a. tenuis dimittitur, & evante superducatur alia. His si quis contendat non ratiq[ue] viro quam mulier licetum est, si vir aliquis evanta modo fornicatur, sciat virum ab Ambroso appellatum non sexu, sed animi virtus: multo rem quoque nominatam sentiat non sexu corporis, sed molitus memtu. Sed quia nulla auctoritate permittitur, ut uxore vivente da superducatur, intelligitur illud Ambrosii in supra dicto generi sententiori: non tamen, quod vivente dimissâ, aliam ducere possit: sed post mortem fornicari vel fornicariis (quorum uterque ut supra dictum est, à corruptione luxuria mulier appellatur) ille, qui a fornicatione mundus est, vir, vel mulier aliis copulari possunt: adulteri autem, se super virerint, nullo modo alii copulari poterunt.

C. XIX. *Licitum conjugum non negetur illi, cuius uxor cum suo fratre don- miret.*

*Sic & illud intelligitur, quod in capitulo cuiusdam concilii legatur. V*adum b cum fratre viri sui dormiret: decretum est, ut adulterii nunquam conjugio copulentur: ille vero, cuius uxor stuprata est, licita conjugia non negentur.

Simile legitur lib. 5. Capitularium, cap. 19.

C. XX. *Disiungantur, & nunquam conjugio co- pulentur, qui quodlibet infra subiecto adiunguntur.*

Sic & illud Moguntiensis, conclusum illi-

gitur. **S**i quis viduam uxorem duxerit, & postea cum filii fratre sua fornicatus fuerit, seu cum duabus sororibus, aut si cum duobus fratribus, seu cum patre de filio, si quis relitum fratr[is], si quis neptem, aut novicem, aut nurum, aut consobrinam, aut filiam avunculi, aut ejus sestie[li]am, aut privignam poluerit, eos disiungi, & ulterius nunquam in conjugio copulari precipimus.

*S*ense hujus capituli est in concilio primo Mogun- tino, c. 56. & 2. sub Rabano, c. 29. & lib. 5. Capitul. c. 10. ubi enim plerique eadem verba habentur.

C. XXI. *Si Sororem uxori polluens, neutram habere valet.*

*V*idormierit et cum duabus sororibus, & una ex illis ante uxori fuerit, neutrā ex ipsa habeat: nec- psu adulterii in conjugio copulentur.

C. XXII. *Si Causa adulterii uxorem relin- quens continentiam fer- vet.*

Item illud Gregorii.

Hu[m] iverd f, qui uxores suas in adulterio deprehendunt, non licet nec eum, nec eam, aliam uxorem acci- re, vel alium virum, quamdiu ambo vivunt. Si autem adulteria mortua fuerit, vir ejus, si vult, nubat tantummodo Domino: adultera vero nunquam, etiam si mortuus fu- erit vir ejus: omnibus tamen diebus vita sua acerme preuentient lamenta solvetur.

C. XXIII. *Neuram habent, qui fororum uxori polluit.*

Item ex decreto Zachariz Papæ.

Concubini f g cum foro uxoris tuae? si fecisti, ne- tram habeas: & si illa qua[u] uxori tua fuerit, concia sceleris non fuit, si se contineat non vult, nubat in Do- mino cuivellit. Tu autem & adultera fine spe conjugii permaneatis: & quamdiu vixeritis, juxta præceptum la- cerdotis preuentiam agite.

a. ad. Affinitatis. b. s. Capitul. cap. 10. c. Barb. lib. 17. cap. 9. Ivo part. 9. cap. 71. & 77. Pann. lib. 6. cap. 122. d. In eccles. Vormaciensi, cap. 63. e. Sent. 4. dist. 34. Euseb. lib. 17. c. 3. Isp. cap. 69. f. Sent. 4. dist. 34. Polyc. lib. 6. st. 4. g. Sent. ibid. Barb. lib. 19. c. 65. fol. 273.

c. XXIV.

C. XXIV. ¶ Cum novit, vel filiastra, vel soror
sua uero dormientem, ad conjugum per ventro
non poterit: vario tamen carum lo-
gitima non negantur con-
jugia.

jure, ac potestate, apud antiquos Patres fas erat. Vtrum
& nunc fas sit, temere a non dixerim.

Si quis a cum uoxerca sua dormierit, neuter ad con-
jugium potest pervenire: sed vir eius potest, si vult, a-
cum contineat, si non potest. Similiter si quis
cum filia sua, vel cum sorore uoxoris sua dormierit, ob-
leviendum est.

Quoniam illud, quod in fine Moguntinensis conciliis ponitur, à
monita non de legitime compunctione, sed de formicaria dictum inter-
venit; videlicet ut formicaria dicendum ab invicem, & sine se-
cundum permaneat. Illud vero Gregorius ad Bonifacium, An-
no 1. pro tempore permisum est: quibus B. Gregorius in qua-
re ex parte coniugia contraria permisit: alias autem
non est, cum Augustinus dicas libro de sermone Domini in
novo, [s. b uxori qui habeat steriles, &c.]

¶ Anglico. Verbiis auditor gloria animaduertit, Gratia-
nus, quod Gregoriusserius scriptis ad Bonifacium legatum Germano-
rum pro causa Germanorum, retulisse ad ea, quae multo ante B.
Gregorii primo scriptarum ad Augustinum Episcopum, dispensa-
tione cum Anglia ad fidem super conversis super gradibus consanguini-
nitatis & affinitatis & habetis ista 35. questi. 2. & 3. cap. quadam
let p. q. s. ad fidem.

C. XXV. q. *Ob infirmitatem; vel damna-
em pni; conjugia solvi non
licet.*

*Iustus Nicolaus ad Carolum Moguntinensem
Episcopum.*

Hec qui e matrimonio fani contraxerint, & unius ex duabus amentia, aut furor, aut aliqua infirmitas accelerent, ob hanc infirmitatem conjugia talium solvoscantur. Similiter sentendum de his, qui ab adversis exercantur, aut membris truncantur, aut a barbitus effectu facient.

C. XXVI. q. *Furiosus & furiosa maritimo-
nium contrabrete non possunt.*
Item Fabianus Papa.

*N*eque d' furiosus, neque furiosa matrimonium contrahere possunt: sed si contractum fuerit, non separantur.

*7 pax. Vero ex primis colligitur, non licet huic, dimis-
sa uoce alienudere. Manet enim inter eos quoddam vincu-
lum amicale, quod nec ipsa séparatione dissolvitur.*

XVII. G. Steritem uxorem dimittere, & c.
ſe ſecunditatis altum ducere alius
non licet.
nde Augustinus ait in libro de bono conjugali,

Tahmin = valer illud faciale vicinum cap. 7.

1. ut cum causa procedenti configuretur, nec ipsa causa procedenti solvatur. Posset enim homo dimittere uxorem, & aliam ducere, de qua filios habebat, & tamen non licet. Item c. 15. ¶ Manet vinculum nuptiale, eis proles, cuius causa inimicis est, manifesta fieri non debet subsequetur: ita, ut jam scientibus conjugibus non se fitos habituros; separare se tamen vel ipsa causa filiorum, atque aliis copulare non licet. Quod si fecerint, cum eis, quibus se copulaverint, adulterium committunt, ipsa autem conjuges manent. Plene uxori volumate adhibere olliant, unde communis filii nascantur unius: committitione ac feminis, alterius autem

^a Ex encyclop. Vermerian. Burd. 17. c. 11. ^b supr. ead. q. 5.
^c sicut. ^d Lib. 2. sent. Pauli. sit. 10. in interpretatione 1. p. in
Gloss. Theod. Sent. 4. distin. 34. ^e Paulus ibid. Senti. ibid. Pol. ibid.
Ad S. I. c. 1. ^f Ivo p. 73. c. 17. 4. Panorm. 6. 1. c. 28. ^g et 102.

jure, ac potestate, apud antiquos Patres fas erat. Vtrum
& nunc fas sit, temere a non dixerim.

C. XXVIII. *¶ De eodem.*

VSeque b ad eadē manent inter viventes semel inita iuris nuptiarum, ut potius sint inter se conjuges, qui ab alterutro separati sunt, quam cum his, quibus aliis adhaerent. **E**pistola i post. ¶ Manet inter viventes quoddam vinculum conjugale, quod nec separatio nec cum altero copulatio possit auferre: manet autem ad noxiam criminis, non ad vineum fœderis: sicut apostola anima velut de coniugio Christi secedens, etiam fide perditā sacramentum fidei non amittit, quod lavato regenerationis accepit. Redderetur enim proculdubio redeunti, si amitteret abscedens. Habet autem hoc, qui recessit, ad cumulum supplicii, non ad meritum premii.

¹ ¶ Et paulò post] Apud B. Augustinum hic interjecitur c.
deniq^{ue} sūp^{er} 31. q. 1. Addita verò nonnulla sunt, & emendata in hoc
capite ex ipso originali, quemadmodum & in precedenti.

QVÆSTIO VIII.

Quam itaq; probatum sit, quod hic uxorem suam dimittere, & aliam duere non posset, queritur, si licet ei hac conditione peccare, ut infidelem ad fidem adducat. Quod non posse fieri Augustinus affirmat in lib; de adulteriis conjugii cap.24. ita dicunt.

C. I. *Q* Non debet aliquis à continentia voto rece-
dere; etiam si infidelis Christianam se fieri
pollicetur.

Non e solum moechandum non est; (quod facit non quidam, sed omnis, qui dimittit uxorem suam, & dicit alteram, nisi propterea duxerit, ut faciat Christianam;) sed etiam quisquis non alligatus uxori continentiam Deo voverit, nullo modo debet ista compensatione peccare, ut ideo credat uxorem sibi esse decudam, quia promisit, que nuptias ejus appetit, futuram se esse Christianam. Quod enim cuiquam, antequam vovisset licebat, cum id nequam facturum voverit, non licet: statim id vorerit, quod vorendum fuit; sicuti est perpetua virginitas, vel post experta conubia solitus a vinculo conjugali, individualis castitas, seu ex confusione vorentibus *a*, & carnalia debita sibi invicem relaxantibus fidelibus, *cassificare*, conjugibus / quod alterum sine altera, vel alteram sine altero vorare fas non est/ jūgis continentia. Hac ergo, & fruia alia sunt; qua rectissime vorentur; cum homines vorerint, nulla conditione rumpenda sunt; qua si illa conditio vorerunt.

¹ ¶ *Vel post* Hic locus in vulgatio B. Augustini codi-
cibus, & etiam apud Ivenem usq. ad vers. Hac ergo pauso al-
ter habet.

CAVSA XXXIII.

Quidam vir malicie impeditus, uxori sui debitum sedere non poterat. Alius interim clavculo eam corruptis, a viro suo separatis, corruptoribus sua publice nubis: etrem; quod adficeret, corde tantum Deo confitetur: redditus hinc facultas cognoscendi, eam repetit uxori suam: qua recepta, ut expeditius oratione vacaret, ad eam agri purus et accederet, contentiam se ferunturum promisit: uero veri consensum non adhibuit.

1. Hic primum queritur, an propter impossibilitatem secundi, à viro suo aliqua sit separanda.
2. Secundum: an post separationem ei nubere valeat, cum quo prius fornicata esset.

3. al. non temere diverimus. In: Semper & diuinis: Iustitia, T-